

10

11

12

7

8

9

4

5

6

1

2

3

Ρήγας και επανάσταση

Εγκαίνια έκθεσης
Δευτέρα 19 Νοεμβρίου 2018

Ρήγας Βελεσλινός

Διοργάνωση Έκθεσης: Βιβλιοθήκη της Βουλής
Εκτύπωση: Διεύθυνση Εκδόσεων & Εκτυπώσεων

Ρήγας Φεραίος ή Βελεστινλής (1757-1798) [σχεδιαστής]

Χάρτα της Ελλάδος, 1796-97

Franz Müller (1755-1816) [χαράκτης]

Βιέννη (τυπογράφος Jacob Nitsch) 1796-97

χαλκογραφία (12 φύλλα), 205 x 205 εκ.

Rhigas Pheraios (or Velestinlis) (1757-1798) [designer]

Carta of Greece, 1796-97

Franz Müller (1755-1816) [engraver]

Vienna (Jacob Nitsch, printer) 1796-97

Copperplate engraving (12 sheets), 205 x 205 cm.

Βασίζεται στον χάρτη της αρχαίας Ελλάδας του Guillaume Delisle (1707). Ο αρχαιογνωστικός χαρακτήρας της *Χάρτας* τεκμαίρεται και από τα πρόσθετα εικονογραφικά στοιχεία του, όπως τα 162 αρχαία ελληνικά, ρωμαϊκά και βυζαντινά νομίσματα. Ο Ρήγας προσθέτει και σύγχρονα τοπωνύμια, τα οποία αντλεί από τη *Γεωγραφία παλαιά και νέα* του Μελέτιου (1728) και από τη *Νεωτερική Γεωγραφία* (1791) των Δανιήλ Φιλιππίδη και Γρηγόριου Κωνσταντά.

Αντλεί επίσης 7 τοπογραφικά σχέδια (Πλαταιές, Σαλαμίνα, Αθήνα, Θερμοπύλες, Σπάρτη, Ολυμπία, Δελφοί) και την κάτοψη του ελληνικού θεάτρου από τον άτλαντα (έργο του Jean-Denis Barbié du Bocage) που εικονογραφεί, ως συμπλήρωμα, το έργο του Jean-Jacques Barthélemy *Voyage de jeune Anacharsis en Grèce* (1788), έργο που ο Ρήγας γνώριζε από πρώτο χέρι, καθώς είχε συμμετάσχει στη μετάφρασή του (*Ταξίδι του νέου Ανάχαρση στην Ελλάδα*, Βιέννη 1797).

Στο επίτιτλο κόσμημα (cartouche), μία θριαμβική εικόνα της ελληνικής αρχαιότητας (επίσης αντλημένο από τον χάρτη του Delisle), ο Ρήγας πρόσθεσε την *Οδύσσεια* του Ομήρου, την πάλη του Ηρακλή με την Αμαζόνα, τον μύθο του Δευκαλίωνα και την Αργώ, παραστάσεις που παραπέμπουν στις ελληνικές περιπλανήσεις, τη διαμάχη Ανατολής-Δύσης και την επερχόμενη πτώση του ασιατικού (διάβαζε οθωμανικού) δεσποτισμού.

Η *Χάρτα* δεν ήταν μόνον ένα αρχαιογνωστικό βοήθημα για την κατανόηση του ιστορικού μυθιστορήματος του αββά Μπαρτελεμύ αλλά ένα σύνθετο εργαλείο που όριζε την χώρα των Ελλήνων και δίδασκε την ιστορία της. Η απόπειρα ένταξης του διάχυτου ελληνικού στοιχείου της Βαλκανικής χερσονήσου και της δυτικής Μικράς Ασίας σε έναν ενιαίο ιστορικό και γεωγραφικό χώρο οδηγεί τον Ρήγα να ενθέσει στην *Χάρτα της Ελλάδος* 162 αρχαία και βυζαντινά νομίσματα και να την πλαισιώσει με έναν κατάλογο επιφανών αρχαίων Ελλήνων, και τη διαδοχή Ελλήνων, Ρωμαίων, Βυζαντινών και Οθωμανών ηγεμόνων, από τον Μέγα Αλέξανδρο έως τις ημέρες του. Ο Ρήγας προτείνει ένα ιστορικό γενεαλογικό σχήμα τριών αυτοκρατοριών: του Αλέξανδρου και των διαδόχων του, της Ρωμαϊκής και της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και, τέλος, της Οθωμανικής.

Ταυτόχρονα, η *Χάρτα της Ελλάδος* απεικονίζει τον χώρο της δημοκρατικής επανάστασης ενάντια στον οθωμανικό δεσποτισμό. «Ο Ρήγας απέκάλυψε εν εις αυτόν την επαναστατικήν πρόθεσιν ην είχε, συντάσσων τούς χάρτας και μεταφράζων τὸν Ανάχαρσιν», θα δηλώσει αργότερα στις αυστριακές ανακριτικές αρχές ο σύντροφός του, Ευστράτιος Αργέντης. Η *Χάρτα* προοιωνίζει τη ριζοσπαστική στροφή του Ρήγα, τη μετάλλαξη του λόγιου πατριωτισμού σε επαναστατική δράση. Το επαναστατικό, δημοκρατικό μήνυμα που πρώτος ο Ρήγας εξέφρασε, περιείχε εν σπέρματι τις ιδέες που τελικά ενέπνευσαν την ίδρυση εθνικών κρατών στην περιοχή που απεικονίζει η *Χάρτα*, και διέλυσαν την ιστορική και πολιτική ενότητα πάνω στην οποία αυτή στηριζόταν.

The Rhigas *Carta of Greece* is based on a map of Ancient Greece by Guillaume Delisle (1707). The link with Ancient Greece is made more explicit by additional pictorial elements, such as reproductions of 162 ancient Greek, Roman and Byzantine coins. Rhigas added contemporary locations taken from Meletios' *Geography Old and New* (1728) and from *Modern Geography* by Daniel Philippides and Gregorios Konstantas (1791).

The supplementary atlas to Jean-Jacques Barthélemy's *Travels of Anacharsis the younger in Greece*, prepared by Jean-Denis Barbié du Bocage (1788), provided 7 topographical sketches (Plataies, Salamis, Athens, Thermopylae, Sparta, Olympia, Delphi) and the ground plan of the ancient Greek Theatre. Rhigas was well aware of *The Travels of Anacharsis*, since he was a contributor to its Greek translation (Vienna, 1797).

The cartouche of the title page is a triumphal depiction of Greek antiquity. It also derives from Delisle's map, with Rhigas adding the *Odyssey*, the struggle of Hercules with the Amazon, Deucalion from the Greek flood myth and the ship «Argo». These are all images suggestive of the beliefs of the Greeks, the struggle between East and West and the aspiration of the fall of Eastern and Ottoman despotism.

The *Carta* is more than just an introduction to antiquity for readers of the abbé Barthélemy's historical romance. It is also a complex tool, which attempts to define Greek land, while also functioning as a history instructor. In addition, it attempts to encompass all the diffused Greek elements of the Balkans and Western Asia Minor embodied in the historical and geographical space. Thus, he incorporates the 162 reproductions of ancient and byzantine coins, while also adding a list of celebrated Ancient Greeks and the succession of Greek, Roman, Byzantine and Ottoman rulers, starting from Alexander the Great and closing with his own times. Rhigas proposes a historical family tree for the three empires: Alexander and his successors, the Romans and Byzantines, who are then followed by the Ottomans.

Most importantly, the *Carta of Greece* depicts democratic revolution against Ottoman despotism. Eustratios Argentis, one of his companions, admitted to the Austrian authorities during his interrogation that «Rhigas had confided in him that his intent with the making of the maps and the translation of *Anacharsis* was revolutionary». The *Carta* is a strong indication of the radical turn Rhigas was about to make, of his change from literary patriot to revolutionary activist. Rhigas was the very first to formulate a revolutionary and democratic message in the Balkans, a message which contained the seeds of those ideas which inspired the formation of national states in the area depicted by the *Carta*, but which ultimately fragmented the historical and political union upon which the *Carta* itself was predicated.